

Грамофон братів Пате (Pathe Freres Phonographes).....можливо!

У Музеї історії міста Бердичева серед унікальних експонатів в експозиції можна побачити грамофон 190 5року випуску з дерев'яною трубою (без будь-яких знаків). Цей унікальний кабінетний грамофон, як на мою думку, дуже подібний до грамофонів фабрики братів Пате (початок 20 століття). Особливістю грамофона є універсальний тонарм з поворотним звукознімачем який дозволяв програвати як власні платівки фірми Пате (особливим чином записані і мають швидкість відтворення 87 - 100 оборотів), так і звичайні платівки інших виробників.

Грамофон називають «дзеркалом часу». Це старовинний інструмент, який зберігає і передає інтонації минулого. В звукову доріжку пластинки покладена не тільки культура, а й саме життя. Звучання грамофона неповторно. Крізь ноти ми чуємо звуки минулого. Вони виразні і піднесені. Вслухаючись в ці інтонації, можна розчути самого себе.

Серед рідкісних старовинних грамофонів можна назвати оригінальний фонограф Едісона, музичний інструмент Берлінера, грамофон братів Пате. Популярністю користуються грамофони, виготовлені російської «Фабрикою Ребікова». Цінителі антикваріату впевнені, що це найкращі предмети ХХ століття. Тоді випускалися різні грамофони: з кольоровими, алюмінієвими, дерев'яними розтрубами.

У 1877 році Томас Едісон випробував перший пристрій, здатний відтворювати звук - фонограф. На створення машини його надихнула невелика подія, що трапилася з ним під час роботи над телефонним апаратом. Вчений перебирав телефон з метою його поліпшення та за роботою почав тихенько наспівувати. В цей час він тримав в руці мембрану з голкою. Металева пластина відгукнулася на голос, і голка вколола палець винахідника. Це наштотувало його на думку, що можна записати коливання голки і потім пустити її з цього шляху.

Механізм, сконструйований Томасом Едісоном, був далекий від досконалості. Через велике спотворення звуку були нерозбірливі. На основі фонографа був створений старовинний грамофон. Він розроблявся виключно для прослуховування музики.

В цей час Еміль Берлінер надихнувся статтею французького вченого Шарля Кро і вирішив побудувати свій власний записуючий пристрій. Він провів серйозну роботу і в 1887 році запатентував свій винахід - «грамофон». Емілю Берлінеру вдалося уникнути недоліків фонографа. Грамофон відтворював звуки голосно і чітко, а рівень спотворення при цьому був мінімальний.

Грамофон, котрий був здатний якісно відтворювати звук, став світовою сенсацією. Почали випускати носії звуків - старовинні грамплатівки. Пік популярності грамофона припав на 1902 рік. Тоді на прилавках з'явилася платівка з десятьма піснями Енріко Карузо. Це був популярний в ті часи італійський співак. Антикварні грамплатівка принесла успіх не тільки виконавцю, але і самому грамофону. Попит на старовинний апарат різко зріс. Виконавці почали випускати свої музичні записи на платівках.

Еміль Берлінер вважається не тільки винахідником старовинного грамофона, але і творцем музичної індустрії. Він запропонував виплачувати гонорари виконавцям за те, що вони записують свої композиції на пластинках.

Грамофон отримав масове визнання. Стали випускати недорогі моделі для регулярного використання, розкішні апарати для заможних людей. Найдорожчі моделі виготовлялися з дорогоцінних матеріалів: червоного дерева, срібла, золота. Зараз цей антикваріат знаходиться в приватних колекціях та музеях.

Фонограф Томаса Едісона вважається прообразом сучасного грамофона. Це був громіздкий пристрій з циліндричним олов'яним валиком і трубою, яка посилювала звукові хвилі. У тому місці, де труба звужувалася, була прикріплена мембрана з голкою. Вістря прокреслюють на валику борозни. Слід залежав від коливань, які впливали на механізм. Циліндр спілкувався з ручкою, яка проверталася і задавала рух.

Але чутливість апарату була дуже низькою, і Едісон почав працювати над його удосконаленням. Олово було замінено на віск, який краще вловлював і передавав вібрації. Це також дозволило робити нові записи, просто розрівнявши віск. Були змінені основні механізми пристрою: голка і мембрана. Загальна тривалість звучання була доведена до трьох хвилин. Щоб згладити нерівномірність обертання ручки, був встановлений маховик. Потім обертання було замінено дією пружин. Надалі апарат став працювати за рахунок електричного струму.

Еміль Берлінер удосконалив не тільки сам пристрій, а й пластинки для запису. Фотохімічний спосіб прізводства він замінив методом травлення кислотою. Такий вплив на цинкову пластинку збільшило швидкість випуску записів, а також дозволило збільшити гучність звучання. Виробництво встало на потік, коли вчений розробив процес штампування. Як матеріал для виготовлення платівок до грамофону став використовуватися ебоніт, незабаром його замінили шелаком.

Удосконалена конструкція і методи виробництва зробили грамофон популярним у всіх країнах. На території Європи і Америки стали відкриватися фабрики, які робили

музичні апарати. Кожен підприємець прагнув унікалізувати свій товар, і захопити ринок. Так у Франції був розроблений мініатюрний грамофон, який отримав назву патефон.

У 60-ті роки пластинки стали виробляти з вінілу. Час звучання старовинного грамофона зросла до 40 хвилин. Запис робилася з двох сторін грамплатівки. Сумарний обсяг мелодій становив 80 хвилин. Якість звуку покращився за рахунок лампових підсилювачів. Антикварні моделі були вдосконалені звукознімачами і електропрогравачами.

Перші старовинні грамофони були далекі від досконалості. У них не регулювалася гучність, а для видобування звуку потрібно було постійно крутити ручку. У народі такий антикваріат називали кавомолками. Ручку потрібно було крутити з певною швидкістю - 70 оборотів в хвилину. Якщо людина збивався або сповільнювався - грамофон замовкав.

З появою пружинного механізму, процес прослуховування музики став більш приємним. Щоб запустити антикварний грамофон, потрібно було накрутити пружину і слухати. Заводу вистачало на дві хвилини безперервного прослуховування.

Сто років тому в Росії грамофон коштував як три корови. Для простих людей це були великі гроші. Однак наші прабабусі і прадідусі не стояли перед вибором - вони йшли і купували грамофони. Вони хотіли слухати музику: Карузо, Шаляпіна, Собінова. У селі мало хто міг дозволити собі таку предмет. Тому якщо хтось купував грамофон, то він ставав надбанням всього села. Люди збиралися на свята і танцювали під звуки антикварних музичних платівок.

Для багатьох людей виготовлялися грамофони з дорогих матеріалів. Одним з таких дорогих інструментів була «чарівна тумбочка». Предмет виглядав звичайна тумба для інтер'єру. Однак всередині знаходився грамофон зі струнним резонатором. Амплітуда була розрахована так, що виходячи, звук збільшував свою гучність і чистоту. Це був своєрідний музичний центр минулого століття.

Після того як Еміль Берлінер запатентував свій винахід, почали активно відкриватися фабрики, які виробляли і продавали грамофони. Першою фірмою, яка прийшла на російський ринок, була компанія самого винахідника. Вона називалася «Грамофон Берлінер». Емблемою підприємства була собака. Але в Росії її змінили на «друкарську амору». Це було пов'язано з асоціацією, яка могла виникнути у російських людей - «гавкає як собака». Таке ставлення могло підірвати продажі грамофонів, і фабричну марку замінили на більш нейтральну.

Магазин грамофонів братів Пате. (Pathe Freres Phonographes)

У 1896 році Шарль Пате (французький кінопромисловець, підприємець, кінопродюсер, засновник фірми Pathé) разом з братами заснували свою фірму «Брати Пате», сфера діяльності якої полягала в виробництві фонографів і кінофільмів. Двоє братів трохи пізніше кинули цю затію. А Еміль (1860-1937) і Шарль продовжили, при цьому перший займався фонографами(грамофонами), а другий кінофільмами.

Власне фірма Патé була заснована братами Шарлем і Еміль Патé (Charles & Émile Pathé), що були власниками процвітаючого бістро в Парижі. Все почалося з того, що приблизно в 1890 вони побачили, як демонструється на ярмарку фонограф Едісона (Edison), і, зачаровані пристроєм, домовилися про оренду одного апарату для залучення публіки. Фонограф, ще маловідомий в той час, привернув до закладу Патé таку кількість зацікавлених, що незабаром на його прослуховування вишикувалася ціла черга. Деякі навіть запитували про можливість придбання фонографа для себе. Брати вирішили, що, замість того, щоб приносити прибутки бізнесу Едісона, потрібно почати робити свої власні апарати, і вже в 1894 вони почали продавати фонографи власного виробництва, правда спочатку засновані на дизайні Едісона. Разом з фонографом продавалися і чисті валики для того, щоб люди могли робити власні записи. Якийсь час опісля вони стали продавати і заздалегідь записані валики, а в 1896 вже мали офіси і студії запису не тільки в Парижі, але також в Лондоні, Мілані.

У 1901 році на Невському проспекті з'явився новий магазин антикварних грамофонів. Його відкрила фірма «Брати Пате», яка постачала товари з Франції.

Пізніше брати принесли в Росію кіно. Перший кінотеатр відкрився у Владикавказі в 1907 році.

Навіть зараз старовинні грамофони становлять значний колекційний інтерес. Вони передають дух епохи, і є шедевром наукової думки свого часу. Їх звучання переповнене

атмосферою часів: в ньому минуле з'єднується з майбутнім, переплітаючись нотами в сьогоденні.

Особливо цінними зараз вважаються антикварні грамофони, випущені з 1876 по 1980 рік. Раритетні моделі рідко зустрічаються на аукціонах і в антикварних магазинах. Колекціонери купують їх для приватних і музейних колекцій. Але ера грамофонів швидко підійшла до кінця. На зміну важким машинам прийшли компактні магнітофони з касетами, плеєри...

Наталія Захарчук